

УДК 351.82 : [346.548 : 332.87](477)

Щирба С. Є., асистент кафедри правознавства,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

Про суб'єктивні ознаки адміністративних правопорушень в галузі житлово-комунальних послуг

У статті за допомогою використання положень чинного законодавства та досягнень сучасної науки адміністративного права визначаються поняття та види житлово-комунальних послуг, наводиться авторське визначення адміністративного правопорушення у галузі житлово-комунальних послуг та види таких правопорушень. Окрім цього, особлива увага звертається на аналіз суб'єктивних ознак (суб'єкта та суб'єктивної сторони) відповідних правопорушень.

Ключові слова: житлово-комунальні послуги, адміністративне правопорушення, суб'єктивні ознаки адміністративних правопорушень.

В статье посредством использования положений действующего законодательства и достижений современной науки административного права определяются понятия и виды жилищно-коммунальных услуг, приводится авторское определение административного правонарушения в области жилищно-коммунальных услуг и виды таких правонарушений. Кроме этого, особое внимание обращается на анализ субъективных признаков (субъекта и субъективной стороны) соответствующих правонарушений.

Ключевые слова: жилищно-коммунальные услуги, административное правонарушение, субъективные признаки административных правонарушений.

The article by using the current legislation and the achievements of modern science of administrative law defined the concept and types of housing and communal services, given the author's definition of administrative delict in the sphere of housing and communal services and types of delicts. In addition, special attention is paid to the analysis of subjective symptoms (subject and the subjective side) of administrative delicts in the sphere of housing and communal services.

Key words: housing and communal services, administrative delict, subjective symptoms (subject and subjective side) of administrative delicts.

Постановка проблеми. Житлово-комунальному господарству в сучасний період притаманна велика кількість протиправних діянь, які характеризуються меншою суспільною небезпекою порівняно зі злочином та утворюють значний пласт проступків у зазначеній сфері. Забезпечення правопорядку в різних сферах господарювання, у тому числі в галузі житлово-комунального господарства, здійснюється шляхом виявлення винних у вчиненні протиправних дій осіб та притягнення їх до передбаченої законом відповідальності, а також запровадження форм і методів профілактики правопорушень з метою усунення причин та запобігання виникненню умов, що сприяють їх вчиненню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити, що питання адміністративної відповідальності у галузі житлово-комунального господарства були висвітлені у дисертації О.М. Соколовської, однак тут питання щодо суб'єктивних ознак адміністративних правопорушень у галузі житлово-комунальних послуг охарактеризована не в повній мірі [9]. Окрім зазначеної дисертації, конкретно розглядувані проблеми не знайшли свого відображення у вітчизняній науці. Разом з тим, питання адміністративної відповідальності загалом були предметом дослідження таких вчених, як В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, С.Т. Гончарук, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, Л.В. Коваль, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, С.В. Петков та ін.

Метою даного дослідження є визначення та проведення аналізу суб'єктивних ознак адміністративних правопорушень, які вчиняються у галузі житлово-комунальних послуг.

Виклад основного матеріалу. Дослідження питання щодо суб'єктивних ознак адміністративних правопорушень у галузі житлово-комунальних послуг, а також незначна кількість проведених наукових досліджень з цього питання визначають потребу та необхідність системного підходу до розглядуваної проблеми, завдяки чому, перш за все, варто розглянути питання щодо поняття житлово-комунальних послуг та їх видів згідно з положеннями чинного українського законодавства.

Так, Закон України «Про житлово-комунальні послуги» визначає останні як результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил [2]. Іншими словами, житлово-комунальні послуги є певним продуктом діяльності підприємств, установ та організацій, що спрямований на задоволення окремих житлово-побутових, санітарних, естетичних потреб, які надаються відповідно до визначених законодавством правил, стандартів та норм у жилі та нежилі приміщення та які вважають необхідними для забезпечення нормальної життєдіяльності людини.

Окрім цього, слід визначити також перелік видів таких послуг. До них, зокрема, зазначений Закон (залежно від функціонального призначення) відносить наступні: 1) комунальні послуги (централізоване постачання холодної води, централізоване постачання гарячої води, водовідведення, газо- та електропостачання, централізоване опалення, а також вивезення побутових відходів тощо); 2) послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій; 3) послуги з управління будинком, спорудою або групою будинків; 4) послуги з ремонту приміщень, будинків, споруд [2].

Таким чином, визначивши поняття та види житлово-комунальних послуг, можемо переходити до безпосереднього аналізу адміністративних правопорушень у сфері житлово-комунальних послуг та їх складу.

Через відсутність такого визначення як у законодавстві, так і в науковій думці, автор пропонує розуміти адміністративне правопорушення у галузі житлово-комунальних послуг як суспільно —шкідливе протиправне, винне діяння (дія чи бездіяльність), яке посягає на встановлений порядок управління у сфері надання житлово-комунальних послуг, які спрямовані на забезпечення фізичних та юридичних осіб якісними послугами у вказаній сфері людської життєдіяльності.

Кодекс про адміністративні правопорушення України (далі — КУпАП) визначає такі види адміністративних правопорушень у галузі житлово-комунальних послуг:

- 1) ст. 98 КУпАП — марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів;
- 2) ст. 99 КУпАП — порушення Правил охорони електричних мереж;
- 3) ст. 101 КУпАП — порушення, зв'язані з використанням газу;
- 4) ст. 103-1 КУпАП — порушення правил користування енергією чи газом; 5) ст. 150 КУпАП — порушення правил користування жилими будинками і жилими приміщеннями;
- 6) ст. 151 КУпАП — самоправне зайняття жилого приміщення;
- 7) ст. 152 КУпАП — порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів.

Таким чином, КУпАП виділяє сім основних складів адміністративних правопорушень, які вчиняються у галузі житлово-комунальних послуг, юрисдикційна практика їх реалізації має різні за кількістю показники [1].

Важливим при цьому є дослідження суб'єктивних ознак (суб'єкт та суб'єктивна сторона) зазначених адміністративних правопорушень.

Що стосується суб'єкта адміністративного правопорушення, то у науковій літературі під ним розуміють, зокрема: фізичну особу, яка досягла на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку; фізичну осудну особу, яка досягла на момент вчинення проступку віку, з якого настає адміністративна відповідальність; осудну особу, яка досягла певного віку і вчинила описаний у законі склад адміністративного проступку; осудну фізичну особу, якій на момент вчинення адміністративного правопорушення виповнилось 16 років [4, с. 220; 3, с. 99].

Як правильно зазначає В.В. Середа, характеризуючи суб'єкт адміністративного правопорушення, доцільно використовувати поняття адміністративної деліктоздатності як особливої юридичної властивості, що полягає у здатності (можливості) суб'єкта взяти на себе відповідальність за вчинений адміністративний проступок [8, с. 50].

Загалом варто відзначити, що суб'єкт адміністративного правопорушення у галузі житлово-комунальних послуг є спеціальний, тобто такий, що наділений спеціальними ознаками, у даному випадку, в силу покладених на нього функцій, сфери відповідальності, займаної посади. Таким чином, у переважній більшості суб'єктом розглядуваних нами адміністративних правопорушень виступає службова чи посадова особа (ст.ст. 98, 101 КУпАП).

Зокрема, за ст. 98 КУпАП адміністративну відповідальність будуть нести за ч. 1 цієї статті — керівники, заступники керівників, головні інженери, головні енергетики (головні механіки), начальники цехів, керівники адміністративно-господарських служб підприємств, установ і організацій; за ч. 2 цієї статті — посадові особи, відповідальні за експлуатацію споруд, інженерних об'єктів та під'їздів житлових будинків [7, с. 514].

За ст. 101 КУпАП адміністративну відповідальність будуть нести керівники, заступники керівників, головні енергетики (головні механіки), начальники цехів та служб підприємств, установ і організацій.

Окрему групу норм КУпАП, які встановлюють відповідальність у сфері житлово-комунальних послуг, складають ті, які передбачають відповідальність як загальних (фізичних осіб, які досягли 16 років), так і спеціальних суб'єктів (посадових та службових осіб). До таких можна віднести, зокрема, ст.ст. 99, 103-1, 150 та 152 КУпАП [1].

Також умовно до третьої групи належить ст. 151 КУпАП (самоправне зайняття жилого приміщення), відповідальність за яку можуть нести лише фізичні особи, які досягли 16 років [7, с. 633].

Другою необхідною із суб'єктивних ознак адміністративного правопорушення виступає суб'єктивна сторона, яка являє собою сукупність ознак, які характеризують психічне ставлення суб'єкта до вчиненого діяння та його наслідків. Такими ознаками визнаються: вина, мета і мотив діяння. Обов'язковою і головною ознакою суб'єктивної сторони проступку є вина. Відсутність у діянні вини означає відсутність у ньому суб'єктивної сторони і складу правопорушення взагалі. Саме тому встановлення вини є головним завданням аналізу суб'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення. До факультативних ознак належать мета і мотив [6, с. 67].

Відносно суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сфері житлово-комунальних послуг може проявлятися як в умисному, так і необережному ставленні винного до вчинюваного ним діяння (ст. 98 КУпАП, ст.99 КУпАП, ст.101 КУпАП, ст.150 КУпАП та ст.152 КУпАП). Окрім цього, мають місце правопорушення, які можуть вчинятися виключно у формі умислу (ст. 103-1 КУпАП та 151 КУпАП) [1].

Зокрема, що додатково стосується окремо ст. 103-1 КУпАП, то порушення правил користування газом у побуті та інших порушень правил користування електричної та тепловою енергією можуть бути вчинені як у формі умислу, так і необережності. Що ж стосується ст. 151 КУпАП, то сама назва правопорушення (самовільне зайняття житлового приміщення) вказує на те, що останнє може вчинятися лише з умисної форми вини, так як винний усвідомлює значення своїх дій і бажає досягнути корисливого для себе результату.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у процесі проведення дослідження автор визначив поняття житлово-комунальних послуг, їх види, визначив адміністративне правопорушення у галузі житлово-комунальних послуг як протиправне, винне діяння (дія чи бездіяльність), яке посягає на встановлений порядок управління у сфері надання житлово-комунальних послуг, а також спрямоване на порушення прав фізичних та юридичних осіб на якісне та повне отримання необхідних для їх життєдіяльності та господарської діяльності житлово-комунальних послуг. Автор визначив, що за суб'єктом адміністративні правопорушення у галузі житлово-комунальних послуг може бути лише спеціальний суб'єкт (посадова чи службова особа), який крім того має ознаки загального суб'єкта.

Щодо суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у галузі житлово-комунальних послуг, то тут також можна виділити ті, які можуть бути вчинені як з умисною, так і необережною формою вини, а також виключно умисно. У зв'язку з недостатньою кількістю досліджень щодо адміністративних правопорушень у галузі житлово-комунальних послуг та їх актуальністю варто продовжувати наукові дослідження у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122.
2. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 47. — Ст. 514.
3. Дуліна О.В. Співвідношення понять «особа, що притягається до адміністративної відповідальності» та «суб'єкт адміністративної відповідальності» // Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 25-26 жовтня 2013 року) / О.В. Дуліна. — Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2013. — С. 97-101.
4. Кириленко Є.В. Поняття та склад адміністративних правопорушень: запрошення до дискусії / Є.В. Кириленко // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3-1. — С. 219-221.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калужний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. — К.: Правова єдність, 2008. — 781 с.
6. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В.К. Колпаков. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 256 с.
7. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / під заг. ред. С.В. Петкова. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 1246 с.
8. Середа В.В. Особливості юридичного складу адміністративних проступків, за які передбачено притягнення до відповідальності окремих спеціальних суб'єктів / В.В. Середа // Право і безпека. — 2013. — № 4. — С. 48-53.
9. Соколовська О.М. Адміністративна відповідальність за правопорушення в галузі житлово-комунального господарства: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.М. Соколовська; Нац. акад. внутр. справ. — К., 2011. — 18 с.